

Discuții “Despre rugăciune”

Nepsis Cambridge

2024

Conținut

Prefață	5
Introducere	6
Participanți	7
I. Rugăciunea - nesfârșita înfăptuire	1
Despre structură	1
Despre rugăciune	1
II. Rugăciunea - nesfârșita înfăptuire	3
Despre structură	3
Altele	4
III. Rugăciunea - cale către cunoaștere	5
Introducere	5
Cunoștința “celor bune”	5
Cunoștința “celor rele”	5
Altele	6
IV. Rugăciunea - cale către cunoaștere	7
Introducere	7
Voiajul	7
Altele	8
V. Rugăciunea biruiește tragismul	9
Introducere	9
Tragismul vieții	9
Biruința rugăciunii	9
Altele	10

VI. Rugăciunea dureroasă, în care omul se naște pentru vecinicie	11
Pietre de temelie	11
Finalul	11
Suflet-trup	12
VII. Rugăciunea de Ioan Scărarul	13
Introducere	13
Comparație cu Sf. Sofronie	13
Ce spune Sf. Ioan?	13
Altele	14
VIII. Despre slujirea duhovnicească	16
Duhovnic în lume	16
Altele	16
IX. Despre slujirea duhovnicească	18
Virtuțile teologice	18
Alte antinomii	18
Altele	19
X. Despre slujirea duhovnicească	20
Concluzii	20
Teorii pedagogice	20
Altele	21
XI. Rugăciunea lui Iisus	22
Context	22
Numele lui Iisus	22
Altele	23
XII. Ambasadoarea României în Marea Britanie	24
Introducere	24
Discuția	24
XIII. Rugăciunea lui Iisus	26
Numele lui Iisus	26
Câteva resure	26
XIV. Rugăciunile plecării genunchilor	28
Rugăciunile	28
Altele	28
XV. Rugăciunea lui Iisus (Nevoința)	30

XVI. Rugăciunea numelui lui Iisus prielnică în toate împrejurările	31
Capitolul de azi	31
Altele	31
XVII. Rugăciunea numelui lui Iisus prielnică în toate împrejurările	33
Rugăciunea inimii	33
Altele	34
XVIII. Părerii finale	35

Prefață

De pe 3 martie 2024 până pe 28 iulie 2024, în cadrul Nepsis Cambridge de la parohia Sf. Ioan Evanghelistul, ne-am întâlnit de 18 ori duminică după slujbă să discutăm, în principal, cartea “Despre rugăciune” de Sfântul Sofronie Athonitul. Aceasta a fost prima noastră încercare de a avea un “club de carte” ortodox în Cambridge.

Alegerea cărții a fost făcută sub îndrumarea Pr. Dragoș, care ne-a încurajat să mergem la Mănăstirea din Essex să luăm de acolo o carte a Sfântului Sofronie. În fiecare duminică, după întâlnire, a fost trimis câte un email grupului Nepsis, inclusiv Părinților Dragoș și Vasilică, pentru a rezuma ce s-a discutat.

Acest document conține emailurile trimise pentru o mai ușoară accesare.

Introducere

Sfântul Sofronie Athonitul, de la mănăstirea “Sfântul Ioan Botezătorul”, Tolleshunt Knights, Essex, Regatul Unit, a fost un cuvios părinte din secolul al XX-lea. Născut în Rusia în 1896, studiază artele la Moscova până în 1921, după care se duce în Italia, apoi la Berlin, și, în sfârșit, în 1922, la Paris. În 1924 se întoarce la creștinism și începe să studieze teologia tot în Paris. În 1925 renunță la studii și se duce în Sfântul Munte la Russikon. În 1930 este hirotonit ierodiacon de către Sf. Nicolae Velimirovici și devine ucenicul Sf. Siluan Athonitul. În 1938, Sf. Siluan se duce la Domnul, iar Sf. Sofronie se duce în pustia athonită până după al II-lea război mondial. În 1947 se întoarce în Paris unde va sta până în 1958, scriind și unele din faimoasele cărți despre Sf. Siluan Athonitul. În 1959 întemeiază obștea de la “Sf. Ioan Botezătorul” în Essex, Regatul Unit, mai întâi sub Patriarhia Moscovei, iar, în 1965, trece sub omoforul Patriarhiei Ecumenice, devenind eventual stavropighie. În deceniile 1970 și 1980 continuă să scrie cărți, iar în 1987, Sf. Siluan Athonitul este canonizat.

Cartea “Despre rugăciune” discutată în acest document a fost scrisă în 1991, deci este ultima carte scrisă de Sf. Sofronie înainte să se ducă la Domnul în 1993.

În 2019, Sf. Sofronie a fost canonizat.

Participanți

Grupul a fost supravegheat de Părintele Dragoș și Părintele diacon Vasilică la biserica ortodoxă română “Sf. Ioan Evanghelistul” din Cambridge, din Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Marii Britanii și Irlandei de Nord.

Mulțumim tuturor participanților!

- Ciprian
- George
- Ioana
- Irina
- Katerina
- Liviu
- Luca
- Mihaiela
- Petru
- Ștefan
- Vasile
- Vasilică

I. Rugăciunea - nesfârșita înfăptuire

4 martie, 2024

Despre structură

Astăzi am început discuția cărții “Despre Rugăciune” de Sf. Sofronie. Ce s-a observat imediat și a continuat să fie o temă dominantă în timpul discuției este contrastul dintre “sistemizare” și “spontaneitate”.

Cartea este evident scrisă dintr-o perspectivă dominată de spontaneitate: paragrafele nu urmează o structură logică narativă, ci expun diverse gânduri tangent legate de tema capitolului. Pe de o parte, aceasta a fost apreciată ca fiind o oglindă a rugăciunii care de multe ori este nestructurată și spontană; pe de altă parte a motivat și dorințe de un plus de structură pentru a susține o conversație cu o oarecare direcție.

Astfel, au fost discuții despre structură: a rugăciunii, a cărții, și eventual a conversațiilor din cadrul proiectului.

Tot acestea au dat naștere dorinței de a reciti capitolul de câteva ori pentru a internaliza mai mult cele spuse de Sf. Sofronie.

Despre rugăciune

Cât despre rugăciunea în sine, rămâne bineînțeles o taină. S-a apreciat caracterul de “nesfârșit” al rugăciunii atât ca un exercițiu ce durează o viață întreagă cât și ca metoda de a ne pune în legătură cu Dumnezeu-Cel-de-necuprins.

A fost apreciat faptul că rugăciunile pot avea diverse surse (mulțumire, slavă, durere, conștiință acută a păcatului, ș.a.), ajung la intensități diferite în funcție de curățenia personală și stadiul inimii noastre, și este atotprezentă pentru cel ce-și ține mintea către Dumnezeu, chiar și într-un oftat sau o minunare în fața creației din jurul nostru.

De asemenea, s-a discutat tema “ascultării”: ascultarea de duhovnic, de Biserică, de stareț. Fără ascultare, s-a argumentat că este dificil ca cineva să poată să se roage productiv, și este deci esențial să stăm sub ascultare pentru a avea conștiința unei rugăciuni cât mai curate.

II. Rugăciunea - nesfârșita înfăptuire

11 martie, 2024

Despre structură

Recitind capitolul 1 din cartea “Despre rugăciune” a Sf. Sofronie, s-a propus o structură a capitolului subțire dar existentă. Descrierile Sf. Sofronie, la fel ca și rugăciunea în sine, pot fi exprimate într-un ciclu compus din 3 stagii astfel: cunoașterea-căderea-ridicarea-cunoașterea-...

Cunoașterea

Pentru Sf. Sofronie, cunoașterea s-a asemuit cu stadiul “îndumnezeirii” (theosis). El spune lucruri precum “Duhul lui Dumnezeu, Care se roagă în noi”, “viața Dumnezeului Celui-de-Sine-fiind pătrunde în noi prin acest făgaș (rugăciunea n. n)”, “sălășluiește (Doamne n. n) întru mine, și săvârșește întru mine toate câte ne-ai poruncit”, ș.a. Astfel, Sf. Sofronie vorbește de un stadiu duhovnicesc foarte înalt.

Făcând referință la etapele filocalice curățire - luminare - îndumnezeire, noi ne-am regăsit mai degrabă la prima etapă de curățire. Astfel, s-a sugerat că pentru noi rugăciunea este mai degrabă un prilej de a ne curăți prin a ne dezvolta conștiința păcatului. Astfel, când ne rugăm, este un prilej să ne cunoaștem pe noi mai întâi și mai apoi pe Dumnezeu privind către El mai curăți.

Căderea

Aici au fost multe de spus, fiind un stadiu cu care suntem ceva mai familiari. S-a spus că în timpul căderii, rugăciunea ne amintește că suntem încă “ai lui Dumnezeu” chiar dacă nu suntem “foc”. Cu alte cuvinte, prin rugăciune găsim o atenuare a căderii noastre, și chiar un început de ridicare.

Uneori însă, rămânem “uscați” și în timpul și după rugăciune. Așadar, s-a sugerat că aceste încercări sunt un prilej de a ne demonstra răbdarea și stăruința în a-L căuta pe Dumnezeu. Astfel, continuarea rugăciunii în ciuda căderilor poate fi în sine o apropiere de Dumnezeu deși nu o realizăm pe moment.

Ridicarea

S-a observat că însuși Sf. Sofronie ne destăinuie un mecanism de ridicare: nevoința. Citate precum “inimii înmuiate prin nevoință și prin cercetarea harului îi este dat a trăi, fie și în parte, iubirea lui Hristos” sau “oricât de înflăcărată ar fi credința creștinului (...) să devină (întru chipul trupului slavei Domnului) cere mulți ani de nevoință întru postire și rugăciune de pocăință” scot în evidență folosul nevoinței. Așadar, în prag de Postul Mare, Sf. Sofronie ne îndeamnă la post și nevoință pentru continuarea ciclului de ridicare-cunoaștere-cădere-ridicare-cunoaștere-...

Altele

S-a discutat de asemenea despre smerenie, ca o cerință de temelie pentru cunoașterea lui Dumnezeu și pentru ridicare când suntem căzuți, deci și pentru rugăciune. În cuvintele Sf. Sofronie, “smerenia este un atribut al Iubirii dumnezeiești care, în deschiderea ei către făptură, primește cu blândețe toate rănilor celor zidiți de Dumnezeu”.

S-a contrastat de asemenea metoda de expunere mai abstractă folosită de Sf. Sofronie cu maniera mai directă a Pr. Paisie Olaru care spune astfel: “Cititul psalmilor este trupul rugăciunii, iar înțelesul adânc al psalmilor este sufletul rugăciunii”.

III. Rugăciunea - cale către cunoaștere

17 martie, 2024

Introducere

S-a observat o diferență stilistică între primul și al doilea capitol: acest capitol este mai degrabă o întrepătrundere de narațiuni și rugăciuni, uneori chiar rugăciuni propriu-zise, create de Sf. Sofronie.

Capitolul II se numește “cale spre cunoaștere” și s-a observat într-adevăr acest concept în cele scrise, ca o cunoștință în două părți: a “celor bune” și a “celor rele”.

Cunoștința “celor bune”

Mai întâi este recomandat ca cineva să obțină o oarecare “îndrăzneală” în rugăciune, fiind greu a te ruga când te simți cu totul nevrednic. S-a sugerat deci că e nevoie de o “îndrăzneală de a fi creștin” mai întâi, ceva de multe ori uitat de noi.

Apoi, cunoașterea se face în mod “personal”, adică prin relația cu Hristos-Persoana, nu Dumnezeu-conceptul-abstract. În cuvintele Sf. Sofronie, “în afara legăturilor personale (...) nu există iubire între om și Dumnezeu”. Astfel, raportându-ne la Dumnezeu ca la o persoană iar la cei din jurul nostru tot ca persoane, începem mai lesne să-L vedem pe Hristos în omul de lângă noi.

Pe deasupra se cere o iubire cât mai desăvârșită, astfel încât “Eu-ul omului poate deveni centrul purtător al întregii zidiri”. Poate de aceea monahii reușesc să se roage pentru întreaga lume și către acestea trebuie să tindem și noi.

Cunoștința “celor rele”

Sf. Sofronie mărturisește că în urma trecerii prin războiul mondial, i-a fost greu să găsească altceva în afară de suferință și deznădejde. Deși știm că “deznădejdea” este de obicei un păcat, Sf.

Sofronie ne vorbește de o “deznădejde” harică, asemuită cu “binecuvântarea pocăinței” când nimicnicia personală ajungea să îl înalțe în loc să-l coboare. Cu atât mai mult l-au ajutat faimoasele cuvinte ale Sf. Siluan care i-a spus “ține-ți mintea în iad și nu deznădăjdui” ajutându-l de fapt să treacă la o treaptă mai înaltă, depășind deznădejdea inițială.

La fel cum deznădejdea are două “firi” (harică și pățimașă) și suferința s-a observat a fi nu doar cantitativă ci și calitativă. Cantitativ, un om poate suferi mai mult ca altul dar calitativ această suferință este binecuvântată sau secătoare în funcție de iubirea purtată. În cuvintele Sf. Sofronie, “calitativ, iadul Lui (iadul iubirii), este mai dureros decât toate celelalte”. Cu alte cuvinte, Hristos a pățimit nu doar suferința fizică, dar o suferință împreună cu o iubire absolută pentru oamenii care-L răstigneau, devenind astfel o împletire tainică între suferință și tămăduirea întregii lumi.

Poate de aceea Sf. Sofronie ne spune că “nu în hotarele pământului se dezleagă problema binelui și răului”.

Altele

S-au adus în discuție două materiale adiacente temei:

- “Rugăciunea are nouă trepte” de Părintele Cleopa (5 minute de citire):

<https://www.crestinortodox.ro/credinta/rugaciunea-noua-trepte-152316.html>

- “Rugăciunea Sfântului Efrem Sirul, tâlcuită de avva Petroniu Tănase” (20 de minute de citire):

<https://doxologia.ro/rugaciunea-sfantului-efrem-sirul-talcuirea-de-avva-petroniu-tanase>

Atât Pr. Cleopa cât și Pr. Petroniu Tănase sunt propuși pentru canonizare anul următor.

IV. Rugăciunea - cale către cunoaștere

26 martie, 2024

Introducere

Capitolul 2, “Cale spre cunoaștere” s-a dovedit a fi o cale cu o finalitate, aproape ca un voiaj aventurier către ceva, însă în acest caz către Cineva.

Voiajul

Voiajul începe cu a întreba ce este rugăciunea, la care Sf. Sofronie răspunde că “rugăciunea este o energie” care contopește natura omului cu cea a lui Dumnezeu, fiind atât în lumea asta cât și “în afara acestei lumi”. Astfel, fiind un capăt aici iar un capăt dincolo, rugăciunea cere întărirea relației cu Persoana căreia comunicația îi este adresată. Așadar, legătura cu Hristos atât înlesnește rugăciunea cât este și întărită tot prin rugăciune.

În practică, s-au sugerat diferite metode. Psalmii rămân o temelie a rugăciunii, în tradiția Paisie Olaru—Ilie Cleopa de la Sihăstria. Minte a fost depistată ca o piedică de multe ori: fugind după gânduri, ne împrăștiem și risipim rugăciunea. Pe de o parte, mintea poate fi și o armă împotriva sieși, fiind folosită pentru a alunga distragerile, pe de altă parte se cere ajutor de la inimă.

Astfel, înaintând în voiaj, Sf. Sofronie ne povestește de un moment tainic: “sufletul mi-a încremenit (..) mintea se oprise; totul în mine a tăcut”. Mai târziu, Sf Sofronie spune: “rugăciunea mea se desfășura în afara oricărui chipuri — fie gândite, fie văzute. Sufletul se rupea de tot ce este trecător, și nimic nu mai vedea, ci se aținea din toate puterile asupra Singurului Dumnezeu. Într-un fel de neînțeles, și nevederea, și negândirea (...) după întoarcerea la obișnuita simțire a lumii se preschimbau în cunoaștere ființei.”

Așadar, Sf. Sofronie dezvăluie destinația finală a rugăciunii: cunoașterea ființei, sau a existenței noastre în legătură personală

cu Hristos. În cele scrise, Sf. Sofronie pare că se referă la cunoașterea apofatică în procesul îndumnezeirii, dându-ne măcar o schiță a treptelor înalte, pe care putem să le simplificăm pentru a ne lumina în cele mai mici dar îndrăznețe trepte ale rugăciunii.

Altele

- S-a insistat să se înțeleagă această “deznădejde binecuvântată” de care Sf. Sofronie discută adesea. Aceste discuții vor continua probabil în următoarea întâlnire dacă nu pe tot parcursul cărții.
- S-a discutat despre raportarea Ortodoxiei față de alte religii, sugerându-se cartea “Marii inițiați ai Indiei și Părintele Paisie” de Dyonysios Farasiotis.
- Este de asemenea foarte bine de vizionat acest filmuleț (9 minute) publicat astăzi de Trinitas TV: episodul “Doi stareți athoniți ne explică Rugăciunea minții” din excelenta serie “Mărturii Athonite”:

<https://www.youtube.com/watch?v=gDtOnhQajy8>

V. Rugăciunea biruiește tragismul

7 aprilie, 2024

Introducere

Astăzi s-a discutat în principal capitolul III, “Rugăciunea biruiește tragismul”.

Tragismul vieții

Sf. Sofronie ne spune: “Viața omenească, la toate nivelele, este tragică în manifestările ei”.

Bravii țari ruși au fost înfrânți, geniile artistice își ratează idealurile prea înalte, până și creștinii sunt confrunțați cu tragismul când văd o lume care-L respinge pe Hristos orice ar face ei. Astfel, Sf. Sofronie vede tragismul ca un element constitutiv al vieții umane.

În aceste relatări s-a observat asemănarea filosofică și literară a Sf. Sofronie cu unele curente culturale contemporane lui (existențialismul și absurdismul).

Biruința rugăciunii

Dacă tragismul copleșește omul, cum mai biruiește omul lumea? Prin rugăciune. “În Dumnezeu tragism nu este”, spune Sf. Sofronie. Hristos nu a fost tragic, ci a biruit prin Învierie. Prin rugăciune, omul biruiește tragismul cu Lumina Învierii. “Tragismul apare numai în soarta celor al căror ideal nu a depășit hotarele pământești”.

Sf. Sofronie încheie: “Trăind pe Hristos ca Dumnezeu-Mântuitor, în duh ne înălțăm din hotarele vremii și ale întinderii către acel chip al vieții căruia îi este străină noțiunea de (tragedie)”

Altele

- A fost apreciat faptul că Sf. Sofronie a dat niște “indicatori” care să deslușească succesul unei rugăciuni. Dacă simțim “bucurie și liniște” atunci acesta “este un semn sigur că rugăciunea noastră a fost auzită”.
- De asemenea, folosindu-ne de sfaturile Sf. Paisie Aghioritul, a fost amintit că dacă nu știm de ce rugăciunea noastră eșuează, putem să recunoaștem lui Dumnezeu că păcatele și mândria noastră nu ne lasă să ne rugăm curat și vrem să ne lumineze când noi nu putem să o scoatem la capăt.
- A fost menționat și ciclul tragism—înviere ca un dispozitiv structural ce înalță viața omului continuu, complementând tranziția relativ lineară tragism—înviere tâlcuită de Sf. Sofronie.

VI. Rugăciunea dureroasă, în care omul se naște pentru vecinicie

14 aprilie, 2024

Pietre de temelie

Capitolul are o dezvoltare treptată (“build-up”), prin care Sf. Sofronie povestește unele idei aparent independente.

Mai întâi, la Dumnezeu se ajunge prin trăire nu gândire deci catedra eruditului are nevoie mai întâi de un fundament de iubire.

Progresul duhovnicesc se face prin participare la slujbe, muncă, și ascultare — trei temelii duhovnicești.

Cât despre har, se revarsă asupra tuturor, dar nu toți știm ce să facem cu el. Dacă îl irosim, riscăm să nu-l mai găsim. Dacă îl folosim, poate nu știm cum să îl folosim mai bine. Dacă îl pierdem, cum îl mai redobândim?

Iar despre acest “tragism care a cuprins întreaga lume”, cât este cultural-istoric și cât este veșnic? Cum separăm cele efemere de cele nesfârșite?

Finalul

Cum se leagă toate acestea de titlul capitolului: “Rugăciunea dureroasă, în care omul se naște pentru vecinicie”?

Sf. Sofronie răspunde: “a iubi înseamnă a muri”. Mai pe larg, dintr-o “curioasă deznădejde” care îl “cuprindea din toate părțile ca apa care învăluie pe cel ce se scufundă în ea”, Sf. Sofronie a trăit acestea: din deznădejde “izbucnea ca dintr-un vulcan o fierbinte rugăciune”. Așadar, deznădejdea paralizantă la un pas de moarte, în loc să-l împingă în prăpastie, îl renăștea printr-o rugăciune arzătoare.

El spune: “într-o istovitoare rugăciune de pocăință pentru întreaga lume ne contopim cu întreaga omenire: devenim universali, după chipul lui Hristos Însuși care poartă în sine tot ce

ființează. Murind cu El și în El, încă de aici vom mai-înainte-gusta învierea”.

Astfel, rugăciunea dureroasă este o înviere într-o veșnicie dintr-o moarte a omului deznădăjduit. Dintr-o cădere adâncă, omul poate gusta din înviere prin rugăciunea mântuitoare.

Suflet-trup

S-a discutat semnificativ despre firea umană compusă din suflet și trup. Nu e prima oară când s-a evidențiat că trăirile Sf. Sofronie sunt îndeosebi de sufletiste, până la un punct care ridică întrebarea: cum rămâne cu trupul?

Pentru a dezvolta observațiile, s-a pus subiectul în legătură cu spiritualitatea slavă, la care Sf. Sofronie de multe ori face referire prin amintirea culturii rusești. În România, diferența de care discutăm s-a manifestat istoric în două exemple reprezentative: paisianism—cernicanism și Rugul Aprins.

Paisianismul a fost dezvoltat de sfântul de neam ucrainean Paisie de la Neamț care a pus un deosebit accent pe rugăciunea inimii. Unul dintre ucenicii săi, Sf. Gheorghe de la Cernica, a pornit o mișcare basiliană la Mănăstirea Cernica, dusă la apogeu de Sf. Calinic de la Cernica. Între cernicanism și paisianism s-a găsit un model ce scoate în evidență relația dintre spiritul român și spiritul slav.

Tot la fel, Rugul Aprins a dezvoltat o latură contemplativă îndeosebi prin înrâurirea rusă adusă de Ioan Kulaghin de la Mănăstirea Optina care, și ea, a fost influențată tot de paisianism.

Legătura dintre aceste exemple istorice și firea omului compusă din suflet și trup este îndeosebi legată de drumul ales care totuși urmează același obiectiv. Este rugăciunea prima treaptă sau ultima? Este munca fizică un ajutor pentru rugăciune sau poate fi chiar rugăciunea în sine? Când neglijăm întruparea sufletului și când neglijăm înduhovnicirea trupului? Aceste întrebări nu au decât răspunsuri tainice.

VII. Rugăciunea de Ioan Scărarul

21 aprilie, 2024

Introducere

S-a discutat în principal capitolul 28 (cel despre rugăciune) din “Scara” Sfântului Ioan Scărarul.

Comparație cu Sf. Sofronie

S-au remarcat în primul rând asemănări: Sf. Ioan spune că rugăciunea este “lucrarea fără margine” și știm din primul capitol al cărții Sf. Sofronie că o numește și el “nesfârșită înfăptuire”. La fel cum Sf. Pavel spune “Însuși Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite” (Romani 8, 26), Sf. Ioan reia ideea în (43), și Sf. Sofronie a spus “adevărata rugăciune (...) este împărtășire cu Duhul (...) Care se roagă în noi”. Așadar se văd asemănări de subiect și exprimare notabile.

Se văd, de asemenea, și diferențe. Sf. Ioan Scărarul este un învățător: nu povestește, ci instruește. Dă sfaturi practice, scurte, și la obiect. Pe când Sf. Sofronie se folosește de o artă literar-narativă pentru a exprima stări trăite și concepte înalte, îndrumările Sf. Ioan sunt în special de o aplicabilitate directă.

Ce spune Sf. Ioan?

În primul rând, Sf. Ioan Scărarul spune că trebuie să ne îngrijim de rugăciune. Să nu avem gânduri necuvenite, griji nefolositoare, împrăștiere în cuget, sau orice distragere (24). Să ne îngrijim “de starea la rugăciune” mai mult decât se îngrijește “cel osândit de executarea pedepsei lui” (34). Iubirea față de Dumnezeu este demonstrată cel mai limpede de “vremea rugăciunii și starea de rugăciune” (38). Minții i se cere “în fiecare rugăciune puterea ce a primit-o de la Dumnezeu” (41). Așadar, un lucru

desprins din spusele Sf. Ioan este faptul că la rugăciune trebuie să ne dedicăm complet lui Dumnezeu, trebuie să arătăm respect prin negândirea la altele, să rămânem cu toată ființa alipiți de El, stăruind “neîntrerupt în unirea cu El” (33).

Pe lângă asta, sunt instrucțiuni și mai practice: să începem cu “o mulțumire sinceră” (6), să vorbim simplu (8), să nu ne împrăștiem din cauza vorbăriei (9), iar “un singur cuvânt” adună rugăciunea împrăștiată. Bineînțeles, aici pot interveni și diferențe personale legate de legătura proprie cu Hristos.

A fost apreciat și primul paragraf din carte: deși un singur paragraf, înglobează o învățătură foarte adâncă despre rugăciune. Ba chiar adresează direct capitolul IV din cartea Sf. Sofronie prin următoarele cuvinte: “Rugăciunea este (...) securea deznădejdiei, dovedirea nădejdiei!” Cu alte cuvinte, deznădejdea dureroasă de care povestește Sf. Sofronie — cea din care izbucnește o rugăciune arzândă — este atât secerată de rugăciune cât și întoarsă pe dos într-o “dovedire” a nădejdiei. Multe altele au fost discutate, inclusiv faptul că rugăciunea este “ispășirea păcatelor” indicând că Sfânta Spovedanie trebuie precedată și succedată de rugăciune pentru o completă ispășire și nu doar iertare.

Alte multe lucruri au fost discutate cu drag, dar încheiem cu paragraful (48): “Spun unii că rugăciunea e mai mare decât aducerea aminte de moarte. Iar eu le lau ca pe două firi ale unui unic ipostas.”. Pe lângă o amintire a celor două firi ale lui Hristos, multe au fost spuse despre aducerea aminte a morții, inclusiv faptul că în greacă există sintagma *μελετη θανατου* (meleti thanatu), care indică direct “contemplarea morții” ca un termen teologic. S-a adus în discuție faimoasele cuvinte ale Pr. Cleopa, ce pot fi vizionate aici: <https://www.youtube.com/watch?v=S1363U3uPNO>

Altele

S-au mai adus în discuție următoarele

- O perspectivă a “Scării” ca o “spirală” de la Pr. Kallistos

Ware:

[https://atitudini.com/2024/04/
cand-se-sfarseste-scara-vietii-kallistos-ware/](https://atitudini.com/2024/04/cand-se-sfarseste-scara-vietii-kallistos-ware/)

- Documentar Trinitas TV despre rugăciune (1 oră): [https://
www.youtube.com/watch?v=osKWzRYIDws](https://www.youtube.com/watch?v=osKWzRYIDws)

VIII. Despre slujirea duhovnicească

28 aprilie, 2024

Duhovnic în lume

Capitolul “Despre slujirea duhovnicească” folosește “teoria” dezvoltată până la acest punct pentru a pune în practică cele discutate din perspectiva unui duhovnic. În acest moment, Sf. Sofronie fusese cam 20 de ani în Muntele Athos, urmând să stea vreo 10 ani în Paris, fiind duhovnic “celor din lume”.

În noul său rol, Sf. Sofronie se mărturisește pierdut, bulversat, nehotărât. Oamenii îl văd prea aspru, așteaptă minuni (“Eu nicidecum nu îmi doream să devin “făcător de minuni”, gândul aproape mă înfricoșă”), vor să li se citească visele, și, nu în ultimul rând, refuză să asculte de duhovnic (“A nu asculta cuvântul duhovnicilor este totuna cu lepădarea cuvântului lui Hristos Însuși.”)

Așadar, Sf. Sofronie se dezvoltă în postura de duhovnic al unui occident însetat de senzații, șovăitor în muncă, și lipsiți de răbdare (“Ceea ce se dădea monahilor după zeci de ani de plâns, contemporanii cred că pot primi într-o clipită, ba uneori doar după câteva ceasuri de conversație “theologică” plăcută”).

Altele

S-a observat că Sf. Sofronie arată cum ce e considerat rău poate fi, în adevăr, bun. Spre exemplu, povestește cum neștiința teologiei dogmatice a unor monahi din Sfântul Munte îi apăra de a conștientiza darurile primite și deci de primejdia mândriei. Tot așa, duhovnicul încercat care a trecut prin suferințe este mai bine plasat în a îndrăzni să povățuiască pe alții.

Câteva citate menționate:

- La căpătâiul unor astfel de bolnavi se întâmpla să mă fac

părtaș suferințelor lor și în duh, și sufletește, și până și trupește, astfel încât și trupul meu se ruga pentru ei.

- O mai adâncă rugăciune se înalță către Dumnezeu într-o inimă îndurerată.
- Noi toți am primit aceleași porunci; reiese deci că în ochii lui Dumnezeu toți oamenii sânt egali.

S-a adus în discuție și acest episod din “Mărturii Athonite” unde Pr. Dionisie Ignat (“un monah renumit, apreciat de toți, cunoscut mai mult de noi, grecii, decât de voi, românii”) este descris ca un duhovnic excepțional și foarte dificil de înlocuit în aceste vremuri de neascultare: <https://www.youtube.com/watch?v=Xi2WxmgrM1M>

IX. Despre slujirea duhovnicească

19 mai, 2024

Fiind duminica de după Duminica Tomei, s-au discutat antinomii și idei adiacente acestora. Prin antinomii, s-ar înțelege strict contradicții formale ce se rezolvă în duh, dar aici discutăm, mai larg, de contradicții aparente în general.

Virtuțile teologice

După cum știm de la Sf. Pavel, virtuțile teologice pot fi considerate ca fiind credința, nădejdea, și dragostea (1 Corintieni 13, 13). Cu toate acestea, “Toma necredinciosul” este un apostol, iar necredința sa a fost întâmpinată cu iubire de Mântuitor.

Pe parcursul cărții Sfântului Sofronie, deznădejdea “binecuvântată” atât naște rugăciune în inima Cuviosului cât și este tratată prin rugăciune de foc.

Tot așa, iubirea ne îndeamnă să ne manifestăm trăirile, dar Sf. Sofronie vorbește de o “frică de iubire” când este manifestată într-un mod aproape abuziv. Sau, în cazul Sf. Siluan, din dragoste i s-a spus că are haruri înalte și totuși acestea l-au smintit, alimentându-i o mândrie ce a dus la cădere. Sf. Sofronie de asemenea vorbește de o “ură de sine” care duce la o iubire de Dumnezeu.

Alte antinomii

Prin cele de mai sus s-a observat complexitatea antinomiilor legate de virtuțile teologice. Însă antinomiile sau concepte adiacente pot fi găsite în alte părți de asemenea.

Pe de o parte suntem chemați să dorim cu foc să nu mai păcătuiim, să creștem duhovnicește, să fim mai aproape de Dumnezeu. Pe de altă parte, răbdarea este o altă mare virtute, pe care Pr. Ilie Cleopa nu înceta să o propovăduiască. Așadar trebuie atât să ne dorim cu putere cât și să avem răbdare.

Pe de o parte, Sf. Sofronie ne vorbește de lucruri înalte, spunându-ne astfel: “Trăind prin noi înșine întreaga lume, întreaga omenire, întreaga istorie a omului, noi rupem strâmtele cadre ale propriei individualități și trecem în întinderile formei ipostatice a ființării, devenind biruitori asupra morții, părtași dumnezeieștii nemărginiri.”

Pe de altă parte, există mântuire în simplitate, în pocăința tâlharului de pe cruce, într-o simplă deschidere duhovnicească care-L invită pe Dumnezeu în inimile noastre să evapore bezna dinăuntru.

Astfel, cartea Sf. Sofronie continuă să încurajeze discuții nu doar în materie de conținut, ci foarte mult pe marginea cărții, considerând contextul, implicațiile, poziții contrare, diferențe în înțelegere, reconciliere a unor puncte de vedere, și în final confruntarea cu antinomii reale sau aparente.

Altele

S-au mai adus în discuție:

- Poezia lui Virgil Maxim, Cu ciobul minții:
<https://fericiticeiprioniti.net/cu-ciobul-mintii/>
- Gândurile Pr. Gheorghe Calciu-Dumitreasa despre rugăciune:
<https://altarulcredintei.md/cum-luptam-cu-gandurile-din-timpul-rugaciunii/> (aceasta a fost asemănată cu punctul 24 din capitolul despre rugăciune al Sf. Ioan Scărarul)
- Câteva citate din Patericul Egiptean precum acesta: “Un frate l-a întrebat pe un bătrân iscusit, zicând: avvo, cum zic unii că de multe ori văd arătare îngerească? Răspuns-a lui bătrânul, zicând: fiule, fericiți sunt cei ce văd păcatele lor, iar nu cei ce văd arătări și alte lucruri!” (Sf. Sofronie face o scurtă referire la acest citat)

X. Despre slujirea duhovnicească

26 mai, 2024

Concluzii

Fiind un capitol discutat de 3 săptămâni deja, un fir de conversație a fost axat pe concluzii la prima parte a cărții.

Pe de o parte a fost reamintită explicația Sf. Sofronie în vederea sfințeniei sau creșterii duhovnicești: monahii aveau nevoie de zeci de ani să dobândească ce mirenii ar vrea să aibă peste noapte. Accentul de data asta a fost pus pe “zeci de ani” — cât vrem să primim, câtă răbdare avem, cât ne rugăm, și cât de mult de învoim sincer să așteptăm daruri după zeci de ani de muncă?

Pe de altă parte a fost amintită dihotomia de a fi în lume dar nu din această lume. Însuși Sf. Sofronie se simțea neadecvat văzându-se disprețuit de oameni ce voiau cu totul altceva decât ce putea să le dea el. Astfel, Sf. Sofronie răspundea cu smerenie la discrepanțele lumii, cercetându-se pe sine mereu.

Teorii pedagogice

Sf. Sofronie dă un citat cu adevărat bogat din Sf. Nicolae Velimirovici: “Ce chip, sau al cărui chip formează școlile contemporane? Care dintre școli știe că omul este zidit după chipul lui Dumnezeu Fără-de-Început? Iar El S-a arătat pe pământ și S-a descoperit omului; și acum știm că adevărata formare constă în a reface în urmașii lui Adam chipul lui Hristos pierdut prin cădere.”

De vreme ce atât Sf. Nicolae Velimirovici cât și ucenicul său Sf. Iustin Popovici s-au arătat explicit interesați de sisteme pedagogice, o discuție destul de largă a avut loc pe marginea educației ortodoxe și istoria sa.

Aceste discuții sperăm că vor continua într-o direcție productivă dar pentru o introducere în sistemul pedagogic imaginat de Sf. Iustin

Popovici, această pagină sumarizează unele din ideile sale: https://ro.orthodoxwiki.org/Educa%C8%9Bia_teandric%C4%83

Altele

- Ne-am bucurat să auzim despre deshumarea moaştelor lui Ioan Ianolide întâmplată ieri la Mănăstirea Cernica: <https://atitudini.com/2024/05/deshumarea-marturisorului-ioan-ianolide/>
- S-au mai recomandat următoarele:
  - O colindă pentru tot anul: <https://youtu.be/P-QVFzI5M5I>
  - Cartea “Experiențe Ascetice” (Sf. Ignatie Brancianinov)
  - Cartea “Literatura în lumina ortodoxiei” (Prof. Sergiu Ciocârlan)

XI. Rugăciunea lui Iisus

2 iunie, 2024

Context

Partea a 2-a a cărții necesită un context destul de complex care nu e detaliat de Sf. Sofronie, așa că este repetat mai jos.

Contextul mai larg: Rugăciunea lui Iisus, numită și rugăciunea inimii sau a minții, este de cele mai multe ori această scurtă rugăciune: “Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul”. Ea este repetată continuu în vederea respectării poruncii de a ne ruga “neîncetat” (I Tesalonicieni 5, 17). Pentru mai multe detalii: https://ro.orthodoxwiki.org/Rug%C4%83ciunea_lui_Iisus

Contextul mai mărginit: în perioada în care a ajuns Sf. Sofronie în Athos, încă avea un element de popularitate erezia “slăvitorilor de nume” (imiaslavie; *ονοματδοξα*) unde unii monahi ruși afirmau că *numele* lui Iisus este Dumnezeu însuși prin energiile sale. Din acest motiv întreg capitolul este axat pe o discuție asupra numelui lui Iisus și pe puțin altceva din Rugăciunea lui Iisus.

Numele lui Iisus

După cum spune Sf. Sofronie, Dumnezeu S-a revelat oamenilor încă din Vechiul Testament. Fie că a fost pe muntele Sinai, Tabor, sau Athos, Dumnezeu s-a arătat omului. Pe Sinai, încă abstract, fără un nume, YHWH, Cel Ce Este (Ieșirea 3, 14). Această revelație era insuficientă, evreii așteptând să-L cunoască cu adevărat. În Noul Testament, S-a arătat ca Dumnezeu-Om, Dumnezeu cu un nume tainic: Iisus. Astfel, Dumnezeu putea fi numit ca Persoană, a început să se poată lega o relație vie și proprie fiecăruia.

Așa cum a fost spus în predica de azi, de Duminica Femeii Samaritence, rugăciunea devine o conversație, nu o adresare

unilaterală fără răspuns. Astfel, se nasc trăiri personale și reale: tensiuni, așteptări, o stare de răbdare, nădejde, și o “bucurie împletită cu lumină”.

Așadar, în numele lui Iisus găsim un Dumnezeu-Om, o Persoană cu care putem lega o relație tainică, veșnică.

Altele

S-au mai menționat

- Un articol de la Mănăstirea Petru Vodă despre Ioan Ianolide și Rugăciunea inimii:

<https://atitudini.com/2024/05/cum-a-dobandit-ioan-ianolide-rugaciunea-inimii/>

- Acest mic filmuleț de la mărturisorul Demostene Andronescu: <https://www.youtube.com/watch?v=eOn5O0w2Mck>

- Această poezie de la Ștefan Baciu:

<https://pastebin.com/QherRUMS>

XII. Ambasadoarea României în Marea Britanie

16 iunie, 2024

Introducere

Astăzi nu s-a ținut clubul de carte, ci Nepsis a ajutat cu primirea ambasadoarei României în Marea Britanie, dna. Laura Popescu, care a vizitat parohia noastră astăzi.

Discuția

Mesajul principal a fost că există proiecte înspre crearea unor opțiuni de ajutorarea copiilor români să-și învețe și să-și păstreze limba. Pe de o parte, statul român va angaja profesori care vor asista cu o materie opțională pe care copiii o vor putea face să-și cunoască limba, iar pe de altă parte s-a încurajat ca părinții să ceară materia limba română pentru GCSEs. Doamna Popescu a menționat că noua episcopie română din Marea Britanie e de un real folos pentru promovarea culturii române. Un mic exemplu: dacă am fi avut episcop eparhiot în timpul încoronării regelui Charles, ar fi fost și românii invitați la eveniment alături de alte confesiuni.

Așadar, de vreme ce s-a discutat despre conservarea limbii române, au fost și discuții despre cultura românească mai pe larg. Doamna Popescu este foarte încrezătoare și mândră de performanța românilor în Marea Britanie: studenții români sunt foarte apreciați deoarece au o rată mare de terminare a studiilor. Astfel, sunt doriți de universități fiindcă aceste metrici îi ajută în dobândirea fondurilor pentru performanță. Astăzi, diaspora românească în Marea Britanie este cea mai numeroasă (aproximativ 1.6M), depășind cu mult Italia și Spania.

S-a menționat și faptul că perioada comunistă a retezat dezvoltarea culturală românească, care avea un avânt puternic la

începutul secolului XX. Pe marginea acestui subiect, s-au discutat diverse aspecte între noi: școala de bizantinologie românească, condusă de Nicolae Iorga, era de renume mondial în perioada interbelică. În filosofie, Mircea Vulcănescu dezvoltă o fenomenologie românească, iar Constantin Oprea, elevul lui Heidegger, a compus singura epopee din temnițele comuniste (o analiză a poemului poate fi găsită aici: https://ro.orthodoxwiki.org/Constantin_Oprea). Din păcate, după comunism, tinerii români au devenit desprinși de cultura românească și le este din ce în ce mai greu să aprecieze trecutul nostru, parțial din cauza lipsei de educație corespunzătoare.

Cu ajutorul lui Dumnezeu nădăjduim că situația se va schimba și implicarea tuturor în valorificarea bogatei culturi românești va fi roditoare în anii următori!

XIII. Rugăciunea lui Iisus

23 iunie, 2024

Numele lui Iisus

S-a reluat discuția despre numele lui Iisus, amintindu-se spusele ÎPS Ierotheos Vlachos: rostirea numelui lui Hristos este o taină. Această tâlcuire evită controversele athonite dar totuși ridică numele lui Iisus deasupra unui nume oarecare. Totodată, aduce în prim plan misterul Ortodoxiei deasupra sistematizării și dogmatizării unor lucruri de nedescris.

În concluderea acestei discuții, este bine să sumarizăm măcar înțelesul imediat al numelui lui Iisus:

- Iisus = Dumnezeu mântuiește, Domnul este mântuirea, Mântuitorul, Dumnezeu-Mântuitor. Acesta este numele propriu al Fiului Întrupat.
- Hristos = Unsul, Unsul lui Dumnezeu, care este de fapt traducerea grecească a ebraicului Mesia, și este deci titlul folosit pentru Iisus fără a fi numele său propriu (e.g. “Oricine crede că Iisus este Hristos...” - I Ioan 5,1)

Iar despre capitol în sine, a fost amintit întregul context al cărții: un sfânt rus, crescut în tradiția slavonă, care a stat atât în Rusikon cât și în vest, atât în pustie cât și “în lume”, este de așteptat să aibă o perspectivă destul de individuală în multe privințe.

Câteva resure

- S-a menționat această emisiune unde a fost invitat Dr. Dragoș Ursu, istoric al temnițelor comuniste. Emisiunea este de o oră dar sunt discutate teme importante într-un mod clar și profesionist:
https://www.youtube.com/watch?v=c3F6_hKvyHc

- Se poate suplementa lectura cărții cu acest filmuleț de la mai-sus-amintitul Ierotheos Vlachos care discută Rugăciunea lui Iisus: <https://www.youtube.com/watch?v=j0jks9xTbw>

XIV. Rugăciunile plecării genunchilor

30 iunie, 2024

Rugăciunile

Pe sfârșitul Pentecostarului, după lunga bucurie a Învierii, ne plecăm genunchii cu toții, într-o rugăciune colectivă. S-a observat părtașia din rugăciune: de multe ori se folosește persoana I plural (noi, ocrotește-ne, păzește-ne, ș.a.), iar împreună-îngenuncherea se face cum rareori vedem în Biserică.

Sunt rugăciuni serioase, de căință, dar totuși de nădejde: “iată, cu frică stau înaintea Ta, punând deznădăjduirea sufletului meu în fața adâncului milei Tale”. Se păstrează acest echilibru în toate rugăciunile, amintind în a VI-a rugăciune: “după făgăduința Ta cea nemincinoasă, ne arvunește nouă de mai înainte nădejdea învierii și a vieții celei nestricăcioase pe care fă ca să o dobândim, la a doua venire a Ta, ce va să fie”.

Toate cele 4 tipuri de rugăciune sunt reprezentate: de laudă, de mulțumire, de căință și de cerere. Se cer astfel duhul înțelepciunii, duhul temerii, și duhul stăpânitor al gândurilor împrăștiate. Sunt rugăciuni concrete, clare, limpezi, fără abstracții sau construcții întortocheate. Izvorăsc o frumusețe și o puritate, o smerenie înaltă, cerând ajutor până și pentru a ne ruga: “deschide-mi și mie păcătosului buzele și mă învață, cum se cuvine și pentru ce trebuie să mă rog” și “îndreptează rugăciunea noastră”.

În final, cele șapte rugăciuni par caracterizate de un echilibru între pocăință și nădejde, între mulțumire și cerere, între laudă și căință, între ceva colectiv și ceva adânc personal.

Altele

S-a menționat—în legătură cu performanța echipei de fotbal a României și meciul de marți—mesajul călugărilor români de pe Muntele Athos:

[https://www.chilieathonita.ro/2024/06/28/
nationala-de-fotbal-a-romaniei-considerente-duhovnicesti/](https://www.chilieathonita.ro/2024/06/28/nationala-de-fotbal-a-romaniei-considerente-duhovnicesti/)

XV. Rugăciunea lui Iisus (Nevoința)

7 iulie, 2024

După 4 luni de club de carte, astăzi am discutat pentru prima dată Rugăciunea lui Iisus propriu-zisă. Nu rugăciuni în general, nu despre numele lui Iisus, ci direct despre această tainică rugăciune: ce e, de ce am face-o, de ce nu o facem, și ce înseamnă?

Răspunsurile au fost împărțite. S-a evidențiat imediat o deosebire de metodă: facem Rugăciunea lui Iisus spunând cuvintele cu evlavie (“rugăciunea rostită”) sau facem Rugăciunea lui Iisus cu intenția de “a introduce mintea în inimă”? Cu toții ne-am arătat pozitivi față de prima opțiune: este, în principiu, simplu—o faci cât poți de serios, cât mai des posibil, și mai departe așteptăm ajutor de la Dumnezeu.

Dar ce înseamnă a doua variantă: ce înseamnă să încercăm să ne introducem mintea în inimă? Mecanistic sau teoretic, rămâne o concepție greu de deslușit. Exemplele Sf. Sofronie ajută să contureze o idee a ce trebuie să facem (pocăință și ani de muncă), ce necesită (o anumită “bărbăție” de a parcurge acest drum), și unde poate să ajungă (dobândirea unui “caracter înțelegător” al luptei cu patimile). Rămâne totuși un drum oarecum intimidant de parcurs, chiar și sub o recomandată îndrumare duhovnicească.

Această tensiune prezentată mai sus este de o anumită adâncime: istoric, poate fi comparată cu mai-demult-amintitul contrast dintre paisianism și cernicanism în România. Este, de asemenea, sumarizată și de Sf. Sofronie: “ani de-a rândul, monahii rostesc rugăciunea cu gura fără a căuta mijloace artificiale de a împreuna minte cu inima. Atenția lor este îndreptată spre a-și armoniza viața de zi cu zi, cu poruncile lui Hristos. (...) Cu toate acestea, și în trecut, și în vremea de acum, Părinții uneori îngăduie a folosi o metodă artificială pentru a introduce mintea în inimă”.

Putem să ne mulțumim cu “rugăciunea rostită” o viață sau oare aceasta arată o delăsare? Sf. Pavel spune “Râvniți însă la darurile cele mai bune” (1 Corintieni 12, 31).

XVI. Rugăciunea numelui lui Iisus prielnică în toate împrejurările

17 iulie, 2024

Capitolul de azi

În acest ultim capitol, par că se împreunează multe dintre temele cărții într-o uniune cu Rugăciunea lui Iisus. Într-un capitol poetic prin manieră, ritualist prin conținut, și sistematic prin structură, Sf. Sofronie furnizează zeci de motive pentru a te cufunda în tainica Rugăciune a Inimii.

Versatilitatea rugăciunii o face, după cum spune titlul capitolului, “prielnică în toate împrejurările”. Cu mici variații strecurate în scurta rugăciune, Sf. Sofronie “canonizează” diverse versiuni ale Rugăciunii, întărind proprietatea de plinătate ce o posedă.

În afară de acestea, capitolul pune în valoare cunoștințele Sf. Sofronie a altor religii. Mai întâi, el spune că “singur Creștinismul dă experiența, și a Luminii Dumnezeiești nefăcute, și a întunericului cel mai din afară a iadului”. Mai apoi, face o analiză mult mai detaliată (pp. 184-185), în care explică de ce mistica unor religii orientale duce la impresia că omul ar fi Dumnezeu: deoarece omul în sine are imaginea lui Dumnezeu, misticii de alte confesiuni ajung la această imagine și cred că este însuși Dumnezeu, nu doar imaginea Lui. Nedeschizându-se către o altă Persoană în exteriorul naturii umane, pot fi păcăliți să rămână într-un interior închis și zăvorât.

În acest capitol se vorbește și de altfel de lucruri, precum revelația tainică pe care o trăiește, așa că vom continua acest capitol și săptămâna viitoare, pentru aprofundare.

Altele

- S-au adus în discuție scrierile Sf. Nicodim Aghioritul, prăznuit astăzi.

- S-au adus în discuție scrierile Sf. Ioan Damaschin surprinzător de multe ori: pentru scrierile sale despre religia musulmană, pentru scrierile sale din cadrul controversei iconoclaste, și pentru Dogmatica sa.
- S-a recomandat acest articol despre iconoclastism, făcut din scrierile Prof. Emilian Popescu:
<https://ro.orthodoxwiki.org/Iconoclastism>

XVII. Rugăciunea numelui lui Iisus prielnică în toate împrejurările

22 iulie, 2024

Rugăciunea inimii

Rugăciunea inimii “răpește” Împărăția cerurilor, este un “foc mistuitor” care “străbate până la despărțitura duhului și a sufletului”, “preschimbă firea noastră în așa măsură, încât ea devine în stare să primească sfințirea prin Adevărul ce ni S-a descoperit”. Prin această rugăciune, “mintea încetează a mai gândi discursiv: ea devine în întregime atenție”.

“Theologia Numelui și theologia icoanei au trăsături comune. Căutând către icoana lui Hristos, în duh intrăm în legătură personală cu El. Mărturisim venirea Sa în trup: El este și Dumnezeu, și om; în întregime om și desăvârșita asemănare a lui Dumnezeu. Trecem dincolo de culori și de linii, în lumea duhovnicească. La fel și la chemarea Numelui: nu ne oprim la sunete, ci trăim înțelesul. Sunetele se pot schimba în funcție de limbă, dar conținutul, cunoașterea cuprinsă în Nume rămâne neschimbată: “Doamne Iisuse Hristoase, mântuiește-ne”.

Despre cele trei Persoane ale Sfintei Treimi, Sf. Sofronie spune astfel: “Toți trei - Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt în conștiința mea adâncă sunt o Singură Viață, o Singură Împărăție, o Singură Lumină, o Singură Iubire. În fiecare dintre Ei se află plinătatea absolută a Dumnezeirii. Ei se deosebesc în mine nedespărțit. Ei se unesc în mine necontopit. Este veșnica realitate a Dumnezeieștii Ființe, a Cărei pecete însetez a primi, în ciuda conștiinței deplinei mele nevrednicii. Nu încerc să explic Sfânta unime a Treimii printr-o abstracție logică. Eu trăiesc cucernic această măreață Taină, prin descoperirea căreia îmi este dat răspunsul tuturor întrebărilor mele”.

Altele

- S-au menționat scrierile lui Nichifor din singurătate din Filocalia VII.
- Ca de obicei, au fost multe discuții despre istoria bisericii române și universale, cuprinzând cam toate perioadele istorice și jurisdicțiile.

XVIII. Părerii finale

28 iulie, 2024

Părerilor finale asupra cărții le-a lipsit o oarecare finalitate. Cartea a fost cu siguranță una dificilă: Sf. Sofronie își expune gândurile într-un stil literar plăcut, dar nu este o carte în care conceptele sunt explicate folosind elemente introductive. Fiind ultima sa carte scrisă, chiar la sfârșitul vieții, se expun lucruri duhovnicești cu adevărat avansate, trăite de un mare sfânt isihast athonit. Se adaugă la acestea stilul Sf. Sofronie care are o tentă artistico-emoțională, nu una sistematic-academică, ceea ce face firul textului uneori greu de urmărit. Așadar, textul a părut negreșit, de multe ori, dificil în a relaționa cu el și dificil în a-l înțelege pe deplin.

Asta nu înseamnă că nu am avut lucruri de învățat. Pentru unii, această carte a deschis o fereastră spre propriile noastre păcate și neajunsuri. Ne-a îndrumat să fim mai atenți la ce gândim, la ce simțim, la ce vrea Dumnezeu de la noi, și la cum ne rugăm. Ne-a învățat despre importanța răbdării, nevoia de muncă de o viață, și importanța de a gândi într-un mod ortodox. Ne-a învățat, mai ales, importanța rugăciunii și cum această “înfăptuire nesfârșită” reprezintă atât începutul cât și sfârșitul vieții noastre duhovnicești-pământești în strânsă legătură cu Dumnezeu-Persoana.